

Leren van Epke over risicoprofessionals

We associëren een professionele turner niet direct met een risicoprofessional. Maar wat als hij zich van risico's bewust is en zo aan de rekstok olympisch kampioen en wereldkampioen werd? Wat is eigenlijk een risicoprofessional en hoe wordt iemand dat? Winnen aan de rekstok als metafoor.

tekst Walter Zwaard en Jop Groeneweg

Foto: ANP

Risicoprofessionals staan regelmatig centraal in dit blad. Zij adviseren over het omgaan met risico's en zijn professional. Ze zijn er in soorten en maten. Van arbodeskundigen en security-managers tot belastingconsulenten en hypotheekadviseurs. We laten ons inspireren door een rekstokspecialist, laten we hem Epke noemen. Met dit voorbeeld op het netvlies kunnen we aardig illustreren wat een risicoprofessional is, hoe iemand dat wordt en hoe risicoprofessionals leren.

Epke is turner. Hij is gespecialiseerd in de rekstok. Het gaat bij rekstokoefeningen om de moeilijkheidsgraad en om de uitvoering van de oefening. Bij een hoge moeilijkheidsgraad legt de turner de lat hoog maar neemt de kans op een fout toe. Hij maakt delicate afwegingen. Dat is precies wat Epke doet.

Wat een professional is

Over wat een professional is, verschillen de meningen. We plaatsten het jargon van sporters en adviseurs al eerder tegenover elkaar. In sportjargon is een professional een beroepsbeoefenaar, iemand die zijn brood verdient met sporten. In deze benadering staat de amateur tegenover de professional. Een amateur heeft de neiging om zwakke tegenstanders te onderschatten, terwijl een professional resultaatgericht speelt en met respect voor zijn tegenstanders. Een amateur volgt vaak een vaste strategie terwijl een professional zijn strategie voortdurend optimaliseert in de veilige setting van een training. Is de kans op verlies groot, dan volgt de amateur een 'alles-of-niets-aanpak'. De professional kiest voor degelijk spel, overtuigd van het best haalbare resultaat, mogelijk zelfs de overwinning. De amateursporter concentreert zich vooral op de eerstvolgende actie. De professionele sporter overziet de gehele wedstrijd en zelfs het gehele toernooi.

Epke is een professional, daar twijfelt geen mens aan. Hij is een rekstokprofessional. Hij verbetert zijn al hoge peil, terwijl zijn concurrenten stilstaan. Hij kent ook steeds minder twijfels. Vooral op mentaal vlak. Hij ervaart zijn rekstokoefening als één grote flow. Na zijn wereldkampioenschap schrijven de kranten juichend dat Epke bewijst dat innovatie loont. Epke zegt vooral van zijn fouten te hebben geleerd.

In het taalgebruik van adviseurs is een professional een kennisintensieve dienstverlener. Het is iemand die inhoudelijk deskundig is, zelfstandig opereert en relatief autonoom kan vaststellen wat zijn klant krijgt. In deze benadering staat de vakman tegenover de professional.

Een vakman en professional verschillen in de manier waarop zij kennis gebruiken en vrijheid benutten. Een risicovakman gebruikt uitgekristalliseerde kennis, een risicoprofessional gebruikt gestructureerde kennis. Een vakman is een gebruiker

van kennis. Een professional voegt ook kennis toe, is innovatief en herstructureert bestaande kennis. Een vakman heeft een beperkte vrijheid, een professional heeft juist veel vrijheid, zowel in zijn aanpak als in het te bereiken resultaat. Een professional heeft de vrijheid en bezit de vaardigheid om kennis en diensten op eigen wijze te integreren.

Wat een risicoprofessional is

Een risicoprofessional is een risicoadviseur die professional is. Hij staat anderen bij in het omgaan met risico's. Die anderen kunnen individuele mensen zijn of groepen van mensen, zoals organisaties. Een risicoprofessional is in de eerste plaats een risicovakman op een bepaald thema. Hij beschikt over voldoende vakkennis en praktische ervaring ('deskundigheid') op het gebied van de risico's waarover hij adviseert en over de processen waarmee die risico's samenhangen.

Epke is geen risicoprofessional. Want hij adviseert niet over risico's. Hij is zich wel bewust van zijn eigen risico's. Hij is groot geworden door een risicovolle oefening samen te stellen. Dat weet hij. Ook al neemt hij in zijn beleving verantwoorde risico's. Maar een risicobewuste professional is nog geen risicoprofessional.

Hoe iemand risicoprofessional wordt

De koninklijke weg leidt van risicovakman naar risicoprofessional. Iemand wordt risicovakman door een opleiding te volgen en daarna als 'risicobeginner' praktijkervaring op te doen. Door te leren van zijn ervaringen verbreedt en verdiept zijn vakkennis. Een risicovakman ontwikkelt zich tot risicoprofessional door het gebruiken van meer kennis en het benutten van meer vrijheid. De risicovakman beheerst een risicovak. Hij is deskundig op het gebied van specifieke fysieke, sociale of financiële risico's. De risicovakman adviseert over risico's en volgt daarbij een standaardaanpak met een vast instrumentarium aan methoden en technieken die hun waarde hebben bewezen in de praktijk. De risicoprofessional heeft zich ontwikkeld tot een risicoadviseur die een situationele benadering volgt in het bijstaan van zijn klanten. Hij is zich bewust van het proces van het omgaan met risico's en van het krachtenveld waarin dit plaatsvindt. Veel risicoprofessionals zien de manier waarop zij professional zijn geworden als een proces dat elke adviseur individueel doorloopt. Een natuurlijke ontwikkeling die niet strak is te 'organiseren'. Maar een risicoadviseur kan wel randvoorwaarden creëren en activiteiten ondernemen om die mogelijk te maken.

Zelf risicoprofessional worden betekent vooral leren door ervaren. Zelfreflectie speelt daarbij een belangrijke rol. Een professional heeft een kritische grondhouding ten opzichte van zich- »

Een risicovakman ontwikkelt zich tot risicoprofessional door het gebruiken van meer kennis en het benutten van meer vrijheid

zelf en vraagt zich voortdurend af 'hoe hij het beter kan doen'. In die vraag verschuift de aandacht geleidelijk van 'beter' (de dingen goed doen) naar 'het' (de goede dingen doen). Op die manier ontwikkelt de risicoprofessional een visie op zijn werk en vak. Zo zal een risicobeginner regelmatig zoeken naar nieuwe instrumenten voor zijn werk. Terwijl een risicovakman zich ook afvraagt of hij de goede dingen doet in zijn werk. Een risicoprofessional vraagt zich bovendien af of zijn activiteiten bijdragen aan zijn maatschappelijke taak.

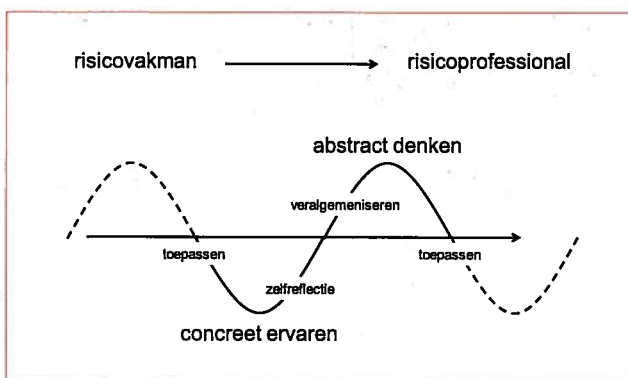
Epke is geen risicoprofessional. Maar hij kan het wel worden. Hij kan na zijn turncarrière besluiten om voortaan turners te gaan adviseren over de risico's van rekstokturnen. Op een mooie dag laat hij visitekaartjes drukken: 'Epke, rekstok-risicoadviseur'. En al snel brengt hij zijn eerste advies uit. Hij is dan risicobeginner in het domein rekstok-risicomanagement. Hij beschikt weliswaar over allerlei persoonlijke kwaliteiten uit zijn vorige leven. Hij was zelfs (in sportjargon) professioneel turner. Maar adviseren is een ander vak, dat moet hij leren. En dat gaat hij misschien ook wel leren. Hij wordt risicovakman in rekstokveiligheid en ontwikkelt zich misschien wel tot risicoprofessional in dat domein.

Een risicoadviseur, vakman of professional adviseert over risico's. Daarbij richt de risicovakman zich op risicomanagement en het proces van omgaan met risico's. Maar een risicoprofessional is in staat om dit proces en het 'echte' (primaire) proces integraal te benaderen.

Toen Epke nog risicovakman was, adviseerde hij turners over hun omgaan met risico's aan de rekstok. Maar als risicoprofessional adviseert hij hen hoe ze kunnen winnen.

Hoe risicoprofessionals leren

Het leren van ervaringen door de risicoadviseur is een voortdurend laveren tussen concreet ervaren en abstract denken. Gewapend met zijn kennis en modellen onderzoekt hij een concreet risico en adviseert over de beheersing daarvan. Dan volgt de fase van zelfreflectie: hij ziet in de praktijk in hoeverre zijn analyse standhoudt en hoe zijn adviezen uitwerken. Hij denkt kritisch na over zijn conclusies en aanbevelingen, en over zijn gevolgde aanpak. Vervolgens zet hij de stap naar het hogere abstractieniveau en vormt hij zich een beeld van 'het algemeen geldende' in zijn aanpak. Op grond hiervan past hij zijn kennis en modellen aan. Als zich een nieuwe situatie en een nieuw risico aandienen, wordt hij weer concreet. Maar nu met aangepaste kennis en modellen. Door deze toe te passen gaat het laveren verder (zie figuur 1).

Figuur 1: Hoe een risicoprofessional leert

Een risicoprofessional leert niet alleen door ervaring, maar ook van relevante opleidingen en vakliteratuur. En van uitwisseling van kennis en ervaring met andere professionals. Hij kan daarmee zijn kennis en inzicht verbreden en risicobeginner (en later misschien wel risicoprofessional) worden in een ander risicodomein. Hij kan zelfs loskomen van zijn specifieke domein en 'algemeen risicoprofessional' worden, een soort kennismakelaar. Hij kan andere risicoprofessionals gaan adviseren.

Nadat Epke risicoprofessional is geworden in het domein rekstokveiligheid heeft hij zich misschien verder ontwikkeld. Hij heeft mogelijk ook veel kennis opgedaan binnen de geneeskunde. Misschien is hij wel geïnteresseerd geraakt in het thema patiëntveiligheid. Hij wordt beginner, en later professional, in dit domein. En uiteindelijk adviseert hij risicoprofessionals in de petrochemie en de luchtvaart.

Topsporters zijn populair als *motivational speakers* op allerlei congressen. Ook op arbo- en risicocongressen zijn zij graag geziene gasten. Wij vinden het nu nog te vroeg om Epke daarvoor uit te nodigen. Wij wachten liever tot hij risicoprofessional is geworden. Dan bevelen wij Epke graag aan als een bij uitstek deskundige spreker. «

Literatuur

Jop Groeneweg, Walter Zwaard en Juan Guo, Arboadvisering verdient professionals, Arbeidsomstandigheden, november 2001, p. 48.

Walter Zwaard, Het begon met een tentoonstelling, Arbo, april 2007, p. 26.

Henk Stouwdam, Epkes vlieguren betalen zich uit, NRC Handelsblad, 13 oktober 2014.

Walter Zwaard schrijft voor en over risicoprofessionals. **Jop Groeneweg** ondersteunt risicoprofessionals vanuit de Universiteit Leiden en TNO.